

УДК 378.6:63:027.7:091(477.83-25)“18/19”

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ТА ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Любов ПИНДА

*Наукова бібліотека Львівського національного аграрного університету,
вул. Володимира Великого, 1, м. Дубляни, 80381, Україна, тел. (032) 224-29-15*

Коротко описано найважливіші стародруковані та рідкісні видання, які зберігаються в Науковій бібліотеці Львівського національного аграрного університету, визначено перспективний план їх дослідження.

Ключові слова: Наукова бібліотека Львівського національного аграрного університету, рідкісні спеціалізовані видання, аграрна наука Галичини XIX – початку XX ст.

Бібліотечні книжкові колекції та зібрання є важливою частиною матеріальної й духовної культури народу. Дослідження їхньої історичної долі та реконструкція їхнього складу, а також вивчення обставин надходження до фондів Наукової бібліотеки Львівського національного аграрного університету становлять важливий напрям роботи бібліотечних фахівців. Вивчення цих видань займає важливе місце в науково-дослідницькій роботі.

Основою для історико-книгознавчих досліджень НБ ЛНАУ стали рідкісні і цінні європейські видання XVIII – початку XX ст. Ці дослідження мають велике значення для розвитку знань про історію аграрної науки і освіти.

Науковці університету ведуть активну роботу щодо дослідження унікального книжкового фонду, який налічує 10 тис. примірників рідкісних видань XVIII – початку XX ст. німецькою, польською, латинською, чеською та іншими мовами. Ці книги, які вийшли друком у видавництвах Берліна, Лондона, Відня, Парижа чи Варшави, доносять до сучасного читача інформацію про історію, здобутки та рівень розвитку природничих, технічних і сільськогосподарських наук у минулому. Серед довідкових та енциклопедичних видань фонду варто відзначити “Економічну енциклопедію загальних систем” у 130 т. (1780–1820 рр.), “Словник Брокгауза” (1890), “Енциклопедію із загальних питань лікування та утримання тварин із залученням певних дисциплін та спеціальної етимології” (Відень, Ляйпціг, 1890), “Енциклопедію архітектури котеджів, ферм і вілл, їх дизайну” (Лондон, 1842, 1919), “Конверсаційний лексикон” Йозефа Мейера, словник “Мистецтво, мануфактура і сільське господарство” М. Лябуле (Париж, 1886), “Енциклопедію рільництва” (Варшава, 1876) та “Географічний словник Королівства Польського” (Варшава, 1882), книги “Розміщення будинків і декорація споруд” (Париж, 1737), “Ґрунт, його природа, відносини і фундаментальні принципи управління” (Лондон, 1919) та інші. Серед польських видань на особливу увагу заслуговує “Загальна енциклопедія” видатного книговидавця Самуеля Оргельбранда – перша польська енциклопедія нового зразка, яка до Другої світової війни вважалася найкращою¹.

¹ Пинда Л. З історії бібліотеки // Дубляни: історія аграрних студій 1946–1996. – Львів: ЛДАУ, 1996. – С. 182.

Фонди бібліотеки в минулому поповнювали викладачі навчального закладу в Дублянах за власні кошти. Важливим здобутком були праці професорів Вищої рільничої школи, а потім Академії рільництва, які найчастіше виходили у світ у Львові. Сьогодні ці видання – єдині з тих часів примірники праць науковців Академії рільництва. У фонді збереглися праці видатних учених К. Айдукевича, Я. Бляута, З. Годлевського, Ч. Канафойського, С. Павлика та інших. Викликають зацікавлення підручники з агрономії та математики, датовані початком XVIII ст. Окрім того, бібліотека володіє зібранням періодичних сільськогосподарських видань (234 назви), які виходили у світ у Польщі, Німеччині, Франції, США, Англії, Італії.

Нині матеріали фонду, які є важливим джерелом знань у таких галузях, як рільництво, годівля тварин і ветеринарія, механізація сільського господарства, городництво і садівництво, геодезія та землевпорядкування, стали предметом наукових досліджень. Їх опрацьовують не тільки викладачі, аспіранти та студенти нашого університету, інших наукових установ держави, а й учені з Польщі, Франції та Німеччини.

Результатом таких досліджень стало спільне з Державною науковою сільськогосподарською бібліотекою Національної академії аграрних наук України видання “Польська книга у фондах сільськогосподарських науково-дослідних установ та закладів України” (2009). Польськомовні видання XVIII – початку XIX ст. буде досліджено у праці “Польські стародруки у рідкісних фондах НБ ЛНАУ”. Очікується, що започаткована серія історико-книгознавчих досліджень рідкісного фонду продовжиться виданнями “Французька сільськогосподарська книга XIX ст.”, “Англомовні сільськогосподарські видання початку XX ст.”, “Німецька книга у фондах рідкісних видань НБ ЛНАУ”.

З метою створення бібліографії рідкісних видань та розміщення інформації про них у мережі Інтернет ми працюємо над створенням електронного каталогу стародруків.

Інструктивно-методичним матеріалом для вивчення рідкісних фондів стала інструкція Міністерства культури України від 20 листопада 2001 р. “Про порядок відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань з бібліотечних фондів до Державного реєстру національного культурного надбання”, рукописними вважають видання до XVII ст., а починаючи з XVIII ст. – лише унікальні, з урахуванням особливостей письма, матеріалів, мови, оформлення та змісту. Щодо інших основних груп документів, включених до державного реєстру, слід назвати інкунабули – книги надруковані в XV ст.; палеотипи – видання першої половини XVI ст.; іноземні стародруки – видання 1551–1800 рр.

За енциклопедичним словником з книгознавства, “стародруки” – це умовна назва для книг, виданих в тій чи іншій країні впродовж певного періоду після появи в ній книгодрукування. Термін “стародруки” в різних країнах не співпадає. Наприклад, в СРСР стародруками називали книги, надруковані в XVI–XVII ст. (рідше – у XVIII ст.), у Болгарії – до 1876 р.

Згідно з І. Огієнком, серед слов’янських народів раніше за всіх друкарство з’явилося в чехів (1478), згодом – в українців (1491), сербо-чорногорців (1493) та поляків (кінець XV ст.). Таким чином, період (час) становлення книгодрукування в тій чи іншій європейській країні не однаковий, що дозволяє нам обумовити хронологічні рамки наших досліджень.

Говорячи про становлення аграрної науки Галичини, слід ознайомитися з роботою навчально-наукових установ Дублян XIX ст. Тоді перед реформаторами рільничої освіти постало одне з найважливіших завдань, а саме розробити концепцію розвитку

сільськогосподарської науки, опрацювати стратегію і тактику будівництва фактично нової спеціальної школи. Адміністративна перебудова школи, наукове формування сільськогосподарської освіти, організація дослідницької й видавничої роботи, відкриття науково-дослідних і навчальних лабораторій створили гостру потребу підкріпити функціонування дублянських студій навчальною та науковою літературою.

Після отримання статусу “Високої рільничої школи” у 1878 р. з’явилася можливість видавати “Щорічник Крайової вищої рільничої школи в Дублянах”, що й дозволила ухвала Галицького сейму від 11 січня 1886 р. Видано три томи “Щорічника...”, надруковані у 1888, 1889 і 1894 рр.² У цих збірниках публікували наукові звіти про висновки теоретичних, експериментальних і виробничих досліджень у галузі рільництва, тваринництва, агрохімії, економіки сільського господарства та інших наук, звіти професорів і студентів про результати спеціальних наукових досліджень і наукових відряджень, кращі студентські наукові праці. До друку рекомендували лише ті результати теоретичних і експериментальних студій, які могли б зацікавити сільських господарів.

Плануючи видавати наукові збірники щороку, викладачі школи вважали, що ці видання будуть першою спробою розглянути сільськогосподарські проблеми саме з наукових позицій, і вони зможуть подати в них найновіші досягнення аграрної науки й довести їх до освічених сільськогосподарських виробників. Але з’ясувалося, що ці збірники були локальними і пов’язаними головно з Дублянами, майже не мали збуту і не потрапляли до власників господарств. Тому видавати їх щороку було неможливо, надто що у 1897 р. Галицький сейм припинив фінансування видавництва “Річників”³.

Грунтовний аналіз видань з фондів рідкісної книги дає змогу ознайомитися з тогочасним колом наукових проблем, уточнити тематику і напрями зацікавлень учених, підсумувати результати наукових студій.

У середині XIX ст. розвиток сільського господарства спонукав до наукових пошуків у сфері мінералогії, геології, петрографії та вивчення ґрунтів. Однією з найдавніших публікацій є праця Романа Симоновича “Про сьогоднішній стан мінералогії”⁴. Професор Юліан Медведський поповнив наукову бібліотеку працею в галузі петрографії. Наприкінці XIX ст. до бібліотеки надійшли “Геологічні атласи Галичини”, видані Фізіографічною комісією Академії наук у Кракові у 1888 і 1894 рр., та публікація з такою ж назвою авторства Владислава Шайнохи, видана у Кракові 1896 р.

Однією з найдавніших є праця Александра Потоцького “Про сівозміни, або наука встановлення черговості у збиранні врожаю” 1805 року видання⁵. Наукові дослідження щодо обробітку лук і пасовищ знаходимо в праці Яна Фелікса Соколовського, виданій 1900 р. У 1920 р. вийшла друком книга з рослинництва професора Казімежа Мічинського. Доволі оригінальним є “Звіт про результати польових досліджень дослідницьких об’єднань і рільничих організацій за 1932 рік”⁶.

² Rocznik Krajowej Wyższej Szkoły Rolniczej w Dublanach. – Lwów, 1888. – Т. I; Lwów, 1889. – Т. II; Lwów, 1894. – Т. III.

³ Токарський Ю. *Дубляни. Історія аграрних студій (1856–1946)*. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, 1996. – 384 с.

⁴ O stanie dzisiejszym mineralogii / przez Romana Symonowicza. – Wilno: Józef Zawadzki, 1806.

⁵ Potocki A. *O płodozmianach czyli nauka ustanowienia kolejnego porządku w zbiorze ziemiopłodów*. – Warszawa, 1805.

⁶ *Sprawozdanie z doświadczeń polowych kół doświadczalnych i organizacji rolniczych za rok 1932*. – Lwów, 1934.

Серед інших видань у фондах наявні “Графічні таблиці використання добрив”, укладені Робертом Бріглем (Варшава, 1861), книга про механічний обробіток ґрунту Міхала Очаповського (Варшава, 1835), а також матеріали до 25-ї річниці польського рільництва (1883–1907) за редакцією Генрика Котлубая (Варшава, 1908). Окремі праці присвячено науковим розвідкам технологій вирощування лікарських рослин, деяких екзотичних сільськогосподарських культур, наприклад, шпарагової квасолі або шовковиці. Не випала з поля зору бібліотеки наукова література про хвороби та шкідників сільськогосподарських рослин, наприклад праця дублянського професора Щенсного Кудельки “Choroby roślin gospodarskich, ich przyczyny i środki zaradcze”⁷.

Детальний аналіз рідкісних видань у фондах ЛНАУ дає змогу з’ясувати динаміку становлення наукових студій у дублянському навчально-науковому комплексі в дорядянський період і може слугувати підґрунтям для досконалішого вивчення проблеми. Але навіть такий погляд на фонди наукової літератури, динаміку їх наповнення, видатки, які щорічно скеровували на придбання нової літератури, та тісні контакти з науковцями європейських країн, свідчать про високий статус Дублянської школи та значний науковий доробок у царині сільськогосподарської науки й суміжних галузей.

ВИБРАНА БІБЛІОГРАФІЯ:

1. Аграрна наука і освіта Галичини XVIII – поч. XX ст. (історичний аспект): наукове видання / за ред. В. В. Снітинського. – Львів, 2010. – 297 с.
2. Професори, доценти та асистенти навчально-наукових установ у Дублянах (1856–1947): бібліографічний словник / укл. Ю. Токарський. – Львів: ЛДАУ, 2004. – 119 с.
3. Токарський Ю. Дубляни: Історія аграрних студій (1856–1946). – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, 1996. – 384 с.
4. Au J. Historia Krajowej Wyższej Szkoły Rolniczej w Dublanach // Roczniki Krajowej Wyższej Szkoły Rolniczej w Dublanach. – Lwów, 1888. – Т. 1.
5. Brzozowski S. M. Wydział Rolniczo-Lasowy // Politechnika Lwowska 1844–1945. Wrocław: Wydawnictwo Politechniki Wrocławskiej, 1993.
6. Dublany (Szkoły i zakłady Krajowe w Dublanach) / [red. S. Pawlik, J. Pawlikowski, I. Szyszyłowicz]. – Lwów: Nakładem Wydawnictwa Krajowego, 1897.
7. Skrijka P. Dublańska Akademia: Polski bochenek chleba na ukraińskim haftowanym obrusie. – Kraków; Lwów, 2002. – 215 с.

⁷ Kudelka S. *Choroby roślin gospodarskich, ich przyczyny i środki zaradcze*. – Lwów, 1880.

**RESEARCH AND PUBLISHING ACTIVITY
OF THE RESEARCH LIBRARY OF L'VIV NATIONAL
AGRARIAN UNIVERSITY**

Liubov PYNDA

*Research Library of L'viv National Agrarian University,
1, Volodymyr Velykyi Str., Dubliany, 80381, Ukraine, tel. (032) 224-29-15*

The article briefly describes the most significant incunabula and rare books in the depositories of the Research Library of L'viv National Agrarian University, and outlines a proposed plan for their study.

Key words: Research Library of L'viv National Agrarian University, rare books, agrarian science in Halychyna in the 19th – early 20th century.

**НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ И ИЗДАТЕЛЬСКАЯ
ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ
ЛЬВОВСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНИВЕРСИТЕТА**

Любовь ПИНДА

*Научная библиотека Львовского национального аграрного университета,
ул. Владимира Великого, 1, г. Дубляны, 80381, Украина, тел. (032) 224-29-15*

Кратко описаны самые важные старопечатные и редкие издания, хранящиеся в Научной библиотеке Львовского национального аграрного университета, определен перспективный план их исследования.

Ключевые слова: Научная библиотека Львовского национального аграрного университета, редкие специализированные издания, аграрная наука Галичины XIX – начала XX вв.

Стаття надійшла до редколегії 26. 10. 2010

Прийнята до друку 4. 03. 2011